

KAI KURIE LIETUVIŲ LIAUDIES PEDAGOGIKOS TYRINĖJIMO KLAUSIMAI

M. LAZAUSKIENĖ

Lietuvių liaudis yra palikusi daug savo kultūros lobių. Tuos lobius kaupia, tyrinėja tautosakininkai, kūrybingai juos pritaiko liaudies dailininkai, architektai, muzikai, rašytojai, medikai. Liaudies filosofija ir teisė, liaudies medicina, o ypač liaudies menas jau seniai tyrinėjami. Liaudies pedagogika tebėra netyrimėta.

Terminas „liaudies pedagogika“ sukelia „rykštės“, „lazdos“ asociacijas tais atvejais, kai ji suprantama tik kaip pedagoginės priemonės. Vadinasi, tada liaudies pedagogika lyginama su pedagogikos mokslu ne vienu pagrindu.

Suvokti liaudies pedagogikos idėjas, pažiūras į vaikų auklėjimą apsunkina dar ir tai, kad tos idėjos pateikiamos gana neįprastomis ar ne visai tiksliomis, o kartais paprastomis ir nepatraukiančiomis dėmesio formomis, kurios savo esme išreiškia artimus mokymui ir auklėjimui procesus. Pagrindinį skirtumą tarp liaudies pedagogikos ir pedagogikos mokslo sudaro tai, kad į pirmąją sąvoką įeina tik paprasta auklėjimo ir mokyimo žinių bei įgūdžių visuma, įgyta patyrimo keliu ir perteikiama jaunajai kartai dažniausiai tradicinėmis auklėjimo priemonėmis.

Pedagoginėje enciklopedijoje rasime tokią liaudies pedagogikos apibrėžimą:

„Liaudies pedagogika — empirinių pedagoginės patirties žinių, išreiškiančių atitinkamą liaudies pažiūrą į auklėjimo tikslą ir uždavinius, auklėjimo ir mokymo priemonių, mokėjimų ir įgūdžių visumą“¹.

Pažangieji pedagogai, kaip J. Komenskis, J. Pestalocis, A. Radišcevas, K. Ušinskis, L. Tolstojus ir kiti, savo auklėjimo idėjoms pagrįsti sėmė medžiagą iš liaudies pedagogikos, iš žodinės liaudies kūrybos, kaip pagrindinio šaltinio, atspindinčio liaudies pedagogines idėjas, turtingą, amžiais sukauptą auklėjimo patirtį, bendražmogiškas moralės normas.

Dabartiniu metu progresyvosios liaudies auklėjimo tradicijos sudaro įvairių jaunosios kartos auklėjimo priemonių pagrindą. Žinoma tai, kad ne visada teisingai buvo vertinamas praeities palikimas. Pasitaikydavo, kad į praeities kultūrinį palikimą buvo žiūrima tik neigiamai, kaip į seną ir atgyvenusį. Pastaruoju metu stengiamasi išvelgti teigiamas praeities vertybes. Tarybų Sąjungos Komunistų partijos programoje nurodoma: „Paprastas dorovės ir teisingumo normas, kurios, viešpataujant išnaudotojams, buvo iškraipomos arba begėdiškai paminamos, komunizmas paverčia nesugriaujamomis gyvenimo taisyklėmis tiek

---

¹ Ю. И. Ханбиков, Народная педагогика, Педагогическая энциклопедия, т. 3, М., 1966, стр. 35.

atskirų žmonių santykiuose, tiek ir tautų santykiuose. Komunistinė moralė apima pagrindines bendražmogiškas moralės normas, kurias liaudies masės sukūrė per tūkstančius metų, kovodamos prieš socialinę priespaudą ir dorovės ydas“².

Pedagogikos istorijos tyrinėtojams svarbu atskleisti „paprastų dorovės ir teisingumo normų“ turinį, jų palaipsniško perteikimo patirties keliu būdus bei priemones. Svarbu atsekti ir tas gijas, kurios sieja kiekvienos tautos praeities švietėjų idėjas su liaudies pedagogikos idėjomis. Norint išaiškinti, kurios liaudies auklėjimo priemonės tapo tradicinėmis, kuo jos pasipildė, priklausomai nuo socialinių gyvenimo sąlygų, kaip kito, kurios iš jų buvo atmetos ir pamirštos, reikia išsamiai tyrinėti liaudies pedagogiką.

Visoje liaudies pedagogikos turinio kaitoje reiktų išskirti tradicinio pobūdžio pedagogines pažiūras ir auklėjimo priemones, turinčias tautinį charakterį, be to, paanalizuoti tuos veiksnius, kurie turėjo poveikį liaudies pedagogikai.

Liaudies pedagogikos tyrinėjimams darbų skyrė G. Vinogradovas, J. Chanbikovas ir kiti rusų mokslininkai. Pasiekia mus ir Vokietijos Demokratinės Respublikos prof. Roberto Alto tyrinėjimai, ir kitų šalių mokslininkų darbai, iš kurių pažymėtinas Dečo Denevo veikalas³.

Sąjunginių respublikų pedagogikos mokslų kandidatai savo disertacijose

sprendžia liaudies pedagogikos problemas, remdamiesi nacionalinės kultūros lobiais⁴.

Lietuvių liaudies tautosakos medžiagos tyrinėjimais paremta pedagogikos mokslų kandidatės G. Gučienės disertacija „Liaudies mįslių panaudojimas ikimokyklinio ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų auklėjimui“ (1968 m.). Respublikos pedagogų šeima labai vertina šio darbo teorinę-mokslinę ir praktinę vertę, rekomendacijas ir išvadas, gautas mokomuoju eksperimentu.

Liaudies pedagogikai tirti metodologinius pagrindus duoda marksizmas-leninizmas, marksistinis požiūris į tautų kultūros istoriją, į literatūrą ir meną. „Marksistinis-lenininis požiūris į tautosaką leidžia tyrinėti ją kaip išraišką tiek bendrų liaudies idėjų ir siekių, tiek ir ne visur sutampančių interesų ir pažiūrų atskirų klasių ir grupių, iš kurių susideda liaudis įvairiais visuomenės istorijos etapais, studijuoti prieštaravimų tarp visos liaudies ir viešpataujančių klasių, taip pat galimų prieštaravimų ir „liaudies viduje“ atspindžius tautosakoje“⁵.

Sis marksizmo-leninizmo principas turėtų būti pagrindas, renkant, tyrinėjant ir atrenkant lietuvių liaudies šeiminio auklėjimo patirties lobius, „...mes iš kiekvienos nacionalinės kultūros imame tik tai jos demokratinis ir jos socialistinis elementus...“⁶

Marksizmo-leninizmo klasikai palankiai žiūrėjo į etnografiją ir tautosaką,

² Tarybų Sąjungos Komunistų partijos programa, 1961, p. 96.

³ Дечо Денев, Прогрессивные традиции болгарского народа в нравственном воспитании, «Народна просвета», София, 1962.

⁴ А. Ф. Хинтибидзе, Идеи воспитания в грузинском народном эпосе, Тбилиси, 1951; В. Х. Арутюнян, Идеи воспитания в армянских народных сказках, Ереван, 1962; А. Ш. Гашимов, Идеи умственного и нравственного воспитания в азербайджанских сказках и пословицах, Баку, 1957; М. Б. Гуртуева, Идеи воспитания в болгарском фольклоре и их отражение в практической деятельности народа, Баку, 1969; Н. С. Карпинская, Русская народная сказка в моральном воспитании советского ребенка дошкольного возраста, АПН РСФСР, 1949; Б. С. Найденов, Значение русской народной сказки для воспитания детей школьного возраста, Новозыбков, 1954, Г. Н. Волков, Чувашская народная педагогика, Чебоксары, 1958; и др.

⁵ В. Е. Гусев, Марксизм и русская фольклористика конца 19 — начала 20 века, Москва — Ленинград, 1961, Изд. Академии Наук СССР, стр. 109.

⁶ V. I. Leninas, Kritinės pastabos nacionaliniu klausimu, Raštai, Vilnius, 1953, t. 20, p. 8.

kaip šaltinius liaudies kultūrai tirti. V. Bonč-Brujevičius prisiminimuose apie V. Leniną rašo: „... Aš supratau, kad jis teigiamai žiūri į etnografiją, giliai supranta jos prasmę ir reikšmę ir nori, kad etnografinė medžiaga visada būtų apibendrinama, analizuojama ir peržiūrima marksistiniu požiūriu“⁷. Susipažinęs su turtingais N. Ončukovo ir V. Dobrovolskio tautosakos rinkiniais, V. Leninas stebėjosi medžiagos vertingumu: „Kokia įdomi medžiaga!.. Juk šitos medžiagos pagrindu galima būtų parašyti nuostabių tiriamąjį darbą apie liaudies svajas ir lūkesčius... Štai į ką reiktų atkreipti mūsų literatūros istorikų dėmesį. Tai liaudies kūryba, tokia reikalinga ir svarbi liaudies psichologijos studijavimui mūsų dienomis“⁸.

Lietuvių liaudies tautosakoje yra pedagoginių idėjų, ir dabar turinčių auklėjamąją vertę. Tos idėjos reiškiamos amžių nuugludintomis meninės išraiškos priemonėmis. Respublikos tautosakininkai kaupia ir tyrinėja liaudies išminties lobius. Turime nemaža įvairių žanrų tautosakos rinkinių, kuriuose išspausdinti iš rankraštyno fondų atrinkti idėjiniai ir meniniai atžvilgiai vertingiausi liaudies kūrybos perlai.

Auklėjimo idėjos reiškiamos įvairiuose tautosakos žanruose. Jos ypač būdingos vaikams skirtiems kūriniams.

Tautosaka — ne tik šaltinis tirti liaudies pedagogikai. Ji yra ir praktinio auklėjimo priemonė. Todėl jos vertė, be kitų šaltinių studijavimo, liaudies pedagogikos tyrinėjimams yra didelė.

Etnografinė medžiaga padeda atskleisti liaudies pedagogikos istorikumą, nustatyti tradicinį kai kurių priemonių panaudojimą.

Vaikų auklėjimą šeimoje, jo vienokį ar kitokį kryptingumą išnaudotojiškos visuomenės sąlygomis dažnai nulemdavo šeimos narių tarpusavio santykiai, paremti turtingais santykiais šeimoje. Lietuvių liaudies vaikų auklėjimui istoriškai tyrinėti įdomūs yra etnografės A. Vyšniauskaitės darbai⁹.

Vienu iš pagalbinių rašytinių šaltinių lietuvių liaudies pedagogikai tirti yra prisiminimai, turį vertingos etnografinės medžiagos¹⁰, „Kraštotyros“ leidinys ir leidiniai, kuriuose skelbiama etnografinė-tautosakinė kompleksinių ekspedicijų medžiaga. Respublikos kraštotyrininkai pradėjo kaupti ir medžiagą, konkrečiai liečiančią liaudies pedagogikos sritį. P. Vėlyvis parašė straipsnį „Liaudies pedagogika Valkininkų apylinkėse“¹¹, kuriame apibendrina savo surinktą medžiagą apie darbinį auklėjimą. Tame pačiame „Kraštotyros“ leidinyje J. Vajega kalba apie naminių liaudies mokymą¹². Įdomūs tautosakininkų straipsniai, kuriuose jie duoda išsamų atskirų tautosakos pateikėjų gyvenimo ir kūrybos vaizdą¹³. Liaudies pedagogikos tyrinėjimams įdomios yra žinios, kaip pasakotojai perteikia žodinę kūrybą, nes nuo pasakojimo įtaigumo priklauso auklėjamųjų tikslų pasiekimo efektyvumas.

Tokio pobūdžio etnografinė bei tautosakinė medžiaga padeda nustatyti auklėjimo tikslų bei auklėjimo priemonių raidą bei kitimą lietuvių šeimose.

⁷ В. Д. Бонч-Бруевич, В. И. Ленин об устном народном творчестве, «Советская этнография», 1954, т. 4, стр. 119.

⁸ Ten pat, p. 118.

⁹ A. Vyšniauskaitė, Lietuvių valstiečių šeimos turiniai santykiai XIX a.—XX a. pirmaisiais dešimtmečiais, Iš lietuvių kultūros istorijos, V., 1958, I, p. 260—270; Lietuvių etnografijos bruožai, red. A. Vyšniauskaitė, V., 1964; A. Vyšniauskaitė, Lietuvių šeimos tradicijos, V., 1967.

¹⁰ M. Katkus, Balanos gadynė, V., 1949; K. Šimonis, Gyvenimo nuotrupos, V., 1959; ir kt.

¹¹ Kraštotyra, V., 1967, p. 105.

¹² Ten pat, p. 65.

¹³ N. Vėlius, Pasakotojas Liudvikas Dubaka, Gaidės ir Rimšės apylinkės, V., 1969, p. 218.

Daug medžiagos gali teikti ne tik spausdintų faktinių šaltinių studijavimas, bet ir pokalbiai su senesnės kartos atstovais, kurie vaikystėje buvo auklėjami įvairiomis liaudies pedagogikos priemonėmis. Integracinis metodas leidžia spręsti apie auklėjimo priemonių tradiciškumą įvairiais pasakotojo gyvenimo etapais: vaikystėje ir vėliau, auklėjant savo vaikus bei anūkus, t. y. dabartinius vaikus. Tokiems kryptingiems pokalbiams galima naudoti anketą, kaip tyrimo metodą. Vertingi anketos priedai yra tikslūs liaudies kūrinų užrašymai. Senesnės kartos atstovų pasakojimuose apie įvairius savo gyvenimo etapus daugiau ar mažiau išryškės atitinkamos epochos liaudies pedagoginės pažiūros, auklėjimo priemonės bei jų panaudojimo būdai, siekiant ugdyti norimus asmenybės bruožus: meilę darbui, pagarbą vyresniesiems, mandagumą, draugystę ir bičiulystę, teisingumą ir sąžiningumą.

Šių vaikų bruožų ugdymui didelį poveikį turėjo tiek jų tėvai, tiek ir paskirtiniai auklėtojai (auklės, mokytojai ir kt.), taip pat ir kiti veiksniai, pasiekę šeimą (spauda ir kt.).

Konkrečių pavyzdžių apie kai kurių auklėjimo priemonių panaudojimą šeimoje čia pateikiama, naudojantis kompleksinės kraštotyrinės ekspedicijos Kernavės apylinkėse (1969 m.) medžiaga¹⁴.

Ekspedicijos metu buvo domėtasi vaikų padėtimi namuose ir visuomenėje praeity, jų darbinium, estetiniu, protiniu bei doroviniu auklėjimu, efektingomis liaudiškomis auklėjimo priemonėmis: darbu, žodine liaudies kūryba, šeimos tradicijomis, paskatinimais ir bausmėmis, žaidimais ir žaislais. Buvo kalbėtasi su 25 senyvo amžiaus Kernavės apylinkių žmonėmis, kurių amžiaus vidurkis — 68 metai. Pokalbiams naudotos anketos, skirtos liaudies pedagogikai tirti.

Darbas — pagrindinė auklėjimo šeimoje priemonė. Suaugusieji, sunkiai patys dirbdami, pratino ir vaikus atlikti visus jų jėgas atitinkančius darbus. Dukras nuo 4—5 metų pratindavo skusti bulves, kambarius pašluoti, indus mazgoti. Daržus ravėti nuo 10 metų pradėdavo. Rugius piauti — nuo 13—14 m. „Nespėdavom, tėvas palaukia, atgal eina ir suriša. Mama pusryčius išverda ir pakeičia. Su piautuvais dar daugiau siai“¹⁵.

Prastas drobes austi išmokydavo motinos maždaug nuo 14 metų. O sudėtingesnio audimo pamokydavo pakviesta geresnė audėja. Tas apmokymas būdavo dažniausiai vienkartinis, todėl greitai išryškėdavo tolesni mergaičių sugebėjimai. Kai kurioms gerai sekėsi iš pirmos dienos. „Atsiguliau vieną valandą pagulėti, o paskui sėdau ir vis dariau, kaip anoji rodė“¹⁶.

Lauko darbų berniukus mokydavo 11—12 metų. „Pirmiausia akėt, art. Didelio čia mokslo reik? Parodė tėvai ar kiti darbininkai, ir ark. Šienaut parodė — ir šienauk. Mešką galima išmokyti, o žmogų greičiau“¹⁷. Taigi, pasakotojas pabrėžia liaudies mokymo metodų paprastumą: parodė kaip — ir daryk, negerai darai — pasistenk geriau. Iš tikrųjų parodymą sekdavo ir paaiškinimas, kaip tą ar kitą darbo procesą atlikti.

Vaikai buvo pratinami prie tokių darbų, kuriuos tik galėdavo atlikti. „Menu, pečių prikraunu atsistojus ant zoslaniuko: mamai lengviau. Vandens su uzboniuku prinešdavau. Septynių metų ėjau ganyt. Mama duodavo šalto vandens puoduką nusipraust, ar mama nuprausia. Ganant duodavo galus, kur audžiant lieka, susukt“¹⁸.

Gyvenimišką patirtį įvairiose buitines situacijose suaugusiųjų karta perteikdavo pasakojimu. Tų pasakojimų turinys

¹⁴ Medžiaga yra VVPI Pedagogikos kabinete (aplankas „Kernavės apylinkių gyventojų prisiminimai, 1969“).

^{15, 16} Marijona Palionienė, 63 m., Širvintų raj., Kernavės apyl., Zaltarūnų km.

¹⁷ Balys Plepa, 70 m., Širvintų raj., Kernavės apyl., Zaltarūnų km.

¹⁸ Zosė Ciesiūnienė, 78 m., Širvintų raj., Ciobiškio apyl., Pigių km.

būdavo gana įvairus, bet turėjo didaktinį charakterį. „Aš anūkam pasakodavau ir pasakydavau, kad jie tokie nebūtų ar būtų“¹⁹.

Pasaka ir savo pamokomuoju turiniu, ir forma būdavo viena iš pagrindinių auklėjimo priemonių šeimos laisvalaikio metu. Vienas iš suaugusiųjų, kuris turėdavo tam tikrų pasakotojo savybių arba iš reikalo užimti vaikus poilsio valandėlėmis, tapdavo pasakotoju. Pasakojimais iš „pančiznos“ laikų, taip pat pasakomis apie gyvulius, žvėris, paukščius bei smulkiuosius gyvūnus buvo siekiama pažintinių, taip pat ir grynai didaktinių tikslų, kuriuos išreiškėdavo pasakojimo vaizdais ar intarpuose. Auklėjamųjų tikslų veiksmingumas priklausydavo nuo pasakotojo sugebėjimo įtaigiai perteikti bet kurį kūrinėlį. Tiriant, koks yra pasakų vaidmuo tarp kitų liaudies pedagogikos priemonių, įdomūs klausimai turėtų būti pasakojimo stilius, pasakotojo ryšys su klausytojais ir pats liaudies kūrinio interpretavimas, priklausomai nuo klausytojų auditorijos amžiaus bei interesų.

Kai kurie pasakotojai iš savo gausaus repertuaro atrinkdavo tas pasakas, kurios tinka tik vaikams. O ir tas pačias diferencijuodavo pagal vaikų amžių²⁰. Kuo vadovaudamiesi pasakotojai tai darė? Pagrindinis kriterijus atrankai yra sveika liaudiška intuicija, kas galima ir kas negalima. Pasakų iš šeimos (tėvų) santykių temos nepasakodavo vaikams, tačiau vaikus jos pasiekdavo kitais keliais. Būdavo atvejų (ypač paauglių berniukų tarpe), kai anksti pradėję dirbti su suaugusiais, anksti išgirdavę ir įvairių pasakų, savo turiniu netinkamų jų amžiui. Pasakotojo²¹ atminty tos pasakos

gerai išsilaike, tačiau nei savo vaikams jų nesekdavo, nei anūkam nepasakoja.

Reiktų išsiaiškinti, kur ta pasakos baidumų riba, kai peržengiamas įdominimas ir fantazijos žadinimas. Pagaliau įdomu patyrinėti praeities vaikų domėjimosi pasakomis kriterijus ir ribas. Prisiminimų tyrimas kartu su kitais tyrimo metodais padėtų padaryti kai kurias išvadas.

Auklėjamąją priemonę laisvalaikio metu buvo taip pat liaudies vaikų žaidimai. Jie, visų pirma, palaikydavo giedrą mažylių nuotaiką. Pavyzdžiui:

Soroku voroku
Bobutė košytė virė,
Lopetyte maišė,
Saukščiuku dalino:
Šitam davė,
Šitam davė,
O penktam mažučiuokui neliko.
Bėk, pelyte, vandenio,
Voveryte, miltų.
Čia takelis,
Čia šulnelis,
Čia šaltas vandenėlis.

Suaugęs paima vaiko delnuką ir jame pirštu „verda košelę“. Košelė dalijama visiems pirščiukams. „Šulinėlis“ ir „šaltas vandenėlis“ yra vaiko pažastė²².

Paūgėjusiems vaikams suaugusieji skirdavo mažai laiko. Vaikai žaisdavo su kaimynų vaikais ganant ar šiaip subėgimų metu arba, esant daugiau vaikų šeimose, vieni. Didesnieji turėdavo prižiūrėti mažesnius. Tai būdavo vienu iš užsiėmimų vyresniojo amžiaus vaikams. Tokiu būdu šeiminio auklėjimo patirtis savaime persiduodavo: „Mažesnius bovėdavom po vakarienei. Vaikai buvo tankūs, net dvylika, tai pamanyk. Vieni kitus ir augino... Mįslių, tai tų

¹⁹ Romas Ciesiūnas, 89 m., Širvintų raj., Čiobiškio apyl., Pigonų km.

²⁰ Pvz., pasakotoja Apolonija Vrubliauskienė (Kernavės apyl., Čirkų km.) savo 2 metų anūkuui seka tik „Varlę ir vėžį“ ir „Zuvėdrą ir dudutį“. Vyresniems (5–7 metų) anūkam pasakoja visas pasakas apie ponus ir tarnus, apie skriaudžiamus našlaičius ir gyvulines pasakas.

²¹ Balys Plepa, 70 m., Širvintų raj., Kernavės apyl., Zaltarūnų km.

²² Stasė Ciesiūnienė, 66 m., Širvintų raj., Kernavės apyl., Liuliškių km.

sakydavom. Suveinam kieme — tai pirmas vaikų užsiėmimas. Tada mokėdavom labai daug. Mįslės būdavo madoj“²³. Vyresnieji, prižiūrėdami mažesnius, jau irgi bandydavo pritaikyti tuos pačius žaidimus, pasakėles, kuriais jie neseniai buvo auklėjami.

Tėvų tarpusavio santykiai būdavo pavyzdys vaikams: „Mūsų tėvai nesilodydavo. Mūsų tata nesakydavo mamai „tu“. Tik „mama“ vadinom. Mokino mus delikatesniau kreiptis į motiną“²⁴.

Tėvai stengdavosi, kad vaikai būtų paklusnūs, besąlygiškai klausytų tėvų. Dėl tokių pažiūrų neišvengdavo ir fizinių bausmių panaudojimo, kurios asmenybės formavimuisi turėjo tik neigiamą įtaką.

Paskatinimai lietuvių šeimoje būdavo naudojami įvairiomis progomis. Už gerai atliktus darbus pažadėdavo vestis į miestelį ar parnešti iš jo ką nors naujai pirkti. Darbo metu kartais tėvai apsiribodavo tik paraginiu, bet dažniausiai šį paraginimą lydėdavo pažadas, kaip, pavyzdžiui, rašo savo atsiminimuose K. Šimonis:

„— Dirbkim, dirbkim, vaikeliai, tai greičiau pabaigsim, o kai visa iškulsime, važiuosiu Panevėžin ir nupirksiu čebakėliams odos.

Tėvelis ne sykį panašiai žadėdavo, bet, paskatinti pažado, dirbdavom su noru, kiek galėdami, tikėdamiesi, kad vis šį tą tėvelis nupirks“²⁵.

Kartais būdavo skatinama ne materialiais daiktais, o pažadu pasekti pasakas: „Išmokit, kas užduota, tada pasakysiu dvi—tris. Tada vaikai stengiasi“²⁶.

Liaudies pedagogika sugalvojo įvairių paskatinimų, kurie rodo to meto vaikų interesų pobūdį bei jų apimtį. Tiksliai atkurti prisiminimai rodo ir paskatinimų auklėjamąjį poveikį tų dienų vaikams.

Vienas iš liaudies pedagogikos klausimų yra paskirtinių auklėtojų (auklių, mokytojų) poveikis atitinkamo laikotarpio šeiminiam auklėjimui. Medžiagos apie tai galima rasti atsiminimuose. Dar ir dabar galima sutikti moterų, daug metų paaukojusių svetimų vaikų auginimui ir auklėjimui. „Kai tik atsistojau, taip ir auginu...“, prisimena kernaviškė Zosė Petkevičiūtė (62 m.). Vaikų ji mylima už tai, kad paprasčiausias auklėjimo priemonės jungia su švelnumu, meile jiems. Šiai liaudies pedagogei anksčiau patikėdavo vaikus iki 8—10 metų. Dabar buvimas prie vieno ir tų pačių vaikų sutrumpėjęs iki 2—3 metų. Tiriant, kas, būtent, ją traukia prie vaikų, o vaikus prie jos, reiktų ilgesnį laiką stebėti jos auklėjimo priemones, kurios pateisintų pasakymą: „...Pas mane vaikas tyli... Vaikas pas mane niekada nerėkia“.

Pažįstant liaudies pedagogines pažiūras, lengviau organizuoti visuomenės mokymą ir švietimą. Trumpa lietuvių liaudies pedagogikos šaltinių apžvalga iškelia daug tirtinų klausimų, įdomių pedagogikos mokslo istorijai pažinti.

Iš liaudies pedagoginių pažiūrų ypač tyrinėtinos demokratiškiausios, socialistinės krypties. Jos sudaro progresyviausią šeiminių auklėjimo liaudies tradicijas. Neigiamas idėjas, kaip pesimistines nuotaikas, nusivylimo gaides, religingumą ir kita, reikia atmesti, remiantis marksizmo-leninizmo mokymu apie kultūrą, meną, literatūrą.

Išsiaiškinus liaudies pedagogines idėjas, uždavinius bei vaikų auklėjimo šeimoje priemones, lengviau galima suprasti ir tiksliau nustatyti šeimos ir mokyklos ryšius pedagogikos istorijoje ir teisingiau vertinti šiandienines šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo formas.

VVPI
Pedagogikos katedra

Įteikta
1970 m. sausio mėn.

²³ Stefa Bagdonavičienė, 72 m., Sirvintų raj., Ciobiškio apyl., Pigių km.

²⁴ Zosė Ciesiūnienė, 78 m., Sirvintų raj., Ciobiškio apyl., Pigių km.

²⁵ K. Šimonis, Gyvenimo nuotrupos, p. 50.

²⁶ Vaclovas Pileckas, 64 m., Sirvintų raj., Kernavės apyl., Viciūnų km.